පරියත්ති, පටිපත්ති, සහ පටිවේධ පිළිබඳ විග්‍රහයක්

- පූජ්‍ය කඩිහිංගල හේමසිරි හිමි

බෞද්ධ සාහිත්‍යය තුළ පරියත්ති, පටිපත්ති, පටිවේධ යනුවෙන් ව්‍යවහාර ත්‍රිත්වයක් දක්නා ලැබේ. එම ව්‍යවහාර මුල් බුදුසමය තුළ භාවිත වී ඇති ආකාරයත් පශ්චාත්කාලීන ත්‍රිපිටක සාහිත්‍යය තුළ භාවිත වී ඇති ආකාරයත් පිළිබඳ අධ්‍යයනයක් කිරීම මෙම ලිපියෙහි අරමුණ යි.

පරියත්ති

"පරියත්ති" යනු පරියාප්ති ධර්මය හෙවත් ත්‍රිපිටක ධර්මය යන්නය.[1] එසේම Buddhist Dictionary යේ ඊට දී ඇති අර්ථය " Learning the Doctrine, Wording of the Doctrine "[2] යන්නයි. මේ අනුව පරියත්ති යන වචනය තුළින් බුදුරදුන්ගේ දේශනාව හෙවත් ධර්මය අර්ථවත් කර ඇති බව පැහැදිලි වේ.

පරියත්ති යන්න සූත්‍ර පිටකයට අයත් මහානිද්දේස පාළියේත් චූලනිද්දේස පාළියේත් සඳහන් වේ. මහානිද්දේස පාළියේ පටිභාන (පටිභාන-වැටහීම, ඥානය, අවබෝධය[3]) තුනක්[4] පිළිබඳව සඳහන් කර ඇති අතර ඉන් එකක් ලෙස **පරියත්ති පටිභානය** දක්වා ඇත. ඉන් අර්ථවත් කරන්නේ සුත්ත, ගෙය්‍ය, වෙය්‍යාකරණ, ගථා, උදාන, ඉතිවුත්තක, ජාතක, අබ්භූතධම්ම යන මුල් බුදුසමයේ බෙදා දක්වා ඇති නවාංගසත්‍ථු

සාසනය ම බව දක්වා ඇත. මෙම අදහස ම චුල්ලනිද්දේසයට අයත් පාරායන සුත්ත නිද්දේසයේ[5] ද සඳහන් වේ.

මීට අමතරව දීඝ නිකාය අට්ඨකථාවේ ද පරියත්ති යන ව්‍යවහාරය සඳහන් වේ. එහි බහුස්සුතයන් දෙදෙනෙකු පිළිබඳව සඳහන් කරන අතර ඉන් එක් අයෙකු ලෙස ''පරියත්ති බහුස්සුතයා''[6] (පරියත්ති බහුස්සුතෝ, පටිවේධ බහුස්සුතෝ, පරියත්තීති තීණි පිටකානි පටිවේධෝති සච්ච පටිවේධෝ) පෙන්වා දී ඇත. එසේම දීඝ නිකාය අට්ඨකථාවේ අන්තරධාන තුනක් පිළිබඳ ව දක්වා ඉන් එකක් ලෙස පරියත්ති අන්තරධානය පෙන්වා දී ඇත. (සෙසු ප්‍රභේද නම් පටිවේධ අන්තරධාන සහ පටිපත්ති අන්තරධාන යයි.) ඉහත සඳහන් අට්ඨකථාවේ ස්ථාන දෙකක ම ''පරියත්තීති තීණි පිටකානි'' යනුවෙන් පිටක තුන පිළිබඳ ව දක්වයි. එනම් සූත්‍ර විනය අභිධර්මය යන පිටකත්‍රය යි. මෙම අදහස මජ්ඣිම නිකාය අට්ඨකථාවේ ද දැක්වේ. විනය පිටකයේ පාචිත්තිය අට්ඨකථාවේ ''තත්ථ තෙපිටකං බුද්ධවචනං පරියත්ති සද්ධම්මෝ නාම...'' යනුවෙන් දැක්වේ. එහෙත් මජ්ඣිම නිකාය අට්ඨකථාවේ අලගද්දූපම සූත්‍ර වර්ණනාවේ[7],

1. අලගද්ද පරියත්ති
2. නිත්ථරණ පරියත්ති
3. භණ්ඩාගාරික පරියත්ති

යනුවෙන් පරියත්ති ප්‍රභේද තුනක් දක්වා ඇත. එසේම සංයුත්ත නිකාය අට්ඨකථවේ ද පරියත්තිය පිළිබඳ ව දක්වා ඊහා සම්බන්ධ කාශ්‍යප බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලයට අයත් නිදාන කථාවක් පෙන්වා දී ඇත. අංගුත්තර නිකාය අට්ඨකථාවේ පරියත්ති නාමයෙන් අටුවා සහිත බුද්ධ වචනය අර්ථවත් වන බව

''පරියත්තීති තෙපිටකං බුද්ධවචනං සාට්ඨකථාපාළි...''[8] යනුවෙන් පෙන්වා දී තිබීමෙන් පැහැදිලි වේ. පරියත්ති ධර්මය නැමති බුද්ධවචනය අනාරක්ෂිත වුවහොත් එය පරිහානියට පත්වන ආකාරය ඉහත අට්ඨකථාවේ[9] දක්වා ඇත. ඒ අනුව පට්ඨානප්පකරණයේ පටන් ක්‍රමයෙන් සතර පද ගාථාවක් දක්වා වුව ද පරියත්ති සාසනය පවතින බව එහි දැක්වේ. යම් කළෙක මෙලෙස සාසනය අතුරුදහන් වී සමකාලීන පාලකයා විසින් දහසින් බැඳි පියලි දී බුදුවරු දෙසූ සිවුපද ගාථාවක් දන්නා කෙනෙක් සිටීදැයි තුන් වරක් දක්වා අඬබෙර යවා එකෙකුවත් නොමැති වූ කල්හි පරියත්තිය අතුරුදහන් වූ බව පවසයි. මෙලෙස පරියත්තිය හෙවත් බුදුරදුන් විසින් දේශිත තෙවලා දහම ම කිසිදු ලෙසකින් හෝ ලොව විද්‍යමාන නොවන කල්හි පරියත්තිය අතුරුදහන් වේ.

කෙසේ වුවද පරියත්ති යන වචනය ඇතුළත් ආදිතම සඳහන හමුවන්නේ මහානිද්දේසපාළියෙත්[10] චූලනිද්දේසපාළියෙත[11] පමණි. විනයට්ඨකථාවෙහි දික් සඟිය මහා පරිනිර්වාණ සූත්‍රයේ සඳහන් කරන ''ආනන්දය, මා විසින් දෙසන ලද ධර්මය සහ විනය මාගේ ඇවෑමෙන් ශාස්තෘවන බව'' දක්වන අදහස ම පරියත්ති නාමයෙන් අර්ථවත් වන බව පෙන්වා දී ඇත. එහෙත් මහානිද්දේසපාළියෙත් චූලනිද්දේසපාළියෙත් පරියත්තිය පිළිබඳ ව සඳහන් වන තැන ත්‍රිපිටකයක් පිළිබඳ ව නොදක්වන අතර ඉන් අදහස් කර ඇත්තේ මුල් යුගයේ බුදුසමය හැඳින්වූ නවංග සත්ථුසාසනය ම බව පෙනෙයි.

පටිපත්ති

පටිපත්ති යන වචනයෙහි අර්ථය පිළිපැදීම හෙවත් ප්‍රතිපත්තිය යන්න යි. බෞද්ධ ඉගැන්වීම් ක්‍රියාවෙහි යෙදවීම[12] යන්න ද එයින් අදහස් වේ. මේ අනුව පටිපත්තිය යන්නෙන්

සීලාදී ගුණ ධර්මයන් පුරුදු පුහුණු කිරීම අර්ථවත් කර ඇති බව පැහැදිලි වේ.

පටිපත්ති යන වචනය මුල් බුදුසමය නියෝජනය කරන සූත්‍ර කිහිපයක ම සඳහන් වේ. සංයුත්ත නිකායට අයත් මහාවග්ගයේ පටිපත්ති වග්ගය යනුවෙන් වෙනම ම සූත්‍ර 10 ක් වෙන් කර ඇත. එහි එන පටිපත්ති සූත්‍රයේ පටිපත්ති දෙකක් පිළිබඳ දක්වා ඇත. එනම්,

1. මිච්ඡා පටිපත්ති
2. සම්මා පටිපත්ති.[13] යනුවෙනි.

මිච්ඡා පටිපත්ති යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ මිත්‍යා දෘෂ්ටිය... මිත්‍යා සමාධිය යනුවෙන් ආර්යාෂ්ටාංගික මාර්ගය වැරදි ලෙස පිළිපැදීම යි. සම්මා පටිපත්තිය යනු ආර්යාෂ්ටාංගික මාර්ගය නිවැරදි ව පිළිපැදීමයි. මේ අනුව සම්මා දිට්ඨිය ආදී දෘෂ්ටීන් නිවැරදි ව අනුගමනය කිරීම නිවැරදි ප්‍රතිපත්තිය තුළින් අපේක්ෂාකර ඇති බව පෙනේ. මෙයින් බුදුන් වහන්සේ වදාළ පිළිවෙතෙහි නිරතවීම අර්ථවත් කර ඇති බව පෙනේ.

මීට අමතරව පටිපත්ති යන වචනය ථේරගාථා පාළියේ එක් තැනකත් අපදානපාළියේ ස්ථාන දෙකකත් පිළිපැදීම යන වචනාර්ථය ගන්වමින් සඳහන් ව ඇත. එසේම ජාතකපාළියට අයත් උම්මග්ග ජාතකයේ ද මේ පිළිබඳව සඳහන් වේ. මේ අනුව සූත්‍රපිටකයේ සංයුත්ත නිකායේත් ඛුද්දක නිකායේත් පටිපත්ති යන වචනය සඳහන් වන බව පෙන්වාදිය හැකිය. මීට අමතරව පශ්චාත්කාලීනව ලියන ලද අටුවාවල වැඩි වශයෙන් පටිපත්ති යන වචනය ඇතුළත් ව තිබෙනු දැකිය හැකිය.

දීඝ නිකාය අම්බට්ඨසූත්‍ර වර්ණනාවේත් එහිම මහාවග්ග අට්ඨකථා ආනන්ද අච්ඡරියධම්ම වර්ණනාවේත් පටිපත්ති යන වචනය සඳහන් වේ. මීට අමතරව එම කෘතියේ පාථිකවග්ග

සම්පසාදනීය සූත්‍ර වර්ණනාවේ ත්‍රිපිටක අන්තරධාන කථාවේ අන්තරධාන තුනක් පිළිබඳ ව දක්වා (තීණි අන්තරධානානි නාම, පරියත්ති අන්තරධානං, පටිවේධ අන්තරධානං, පටිපත්ති අන්තරධානන්ති.[14] තත්ථ පටිපත්තීති පටිපදා) ඉන් එකක් ලෙස පටිපත්ති අන්තරධානය දක්වා ඇත.

පටිවේධය ද පටිපත්තිය ද තිබුණත් නැතත් එක් කාලයක පටිවේධකර භික්ෂූහු බොහෝ වෙති. සමහර කාලයක පටිපත්තිය පුරන්නෝ බොහෝ වෙති. එමෙන්ම විටෙක අල්ප ද වෙති. මෙසේ පටිවේධය ද පටිපත්තිය ද තිබුණත් නැතත් සාසනයේ පැවැත්මට පරියත්තිය වඩා වැදගත් බව දක්වා ඇත්තේ යම්කාලයක ඉහත පෙන්වා දුන් පරිදි ත්‍රිපිටකය අතුරුදහන් වුවහොත් පටිපත්තියත් පටිවේධයත් අනුගමකය කළ හැකිවන නිසාවෙනි. (සාසනට්ඨිතියා පන පරියත්ති පමාණං) යම් කළෙක පරියත්තිය අතුරුදහන් වුවහොත් පටිපත්තිය ද අන්තරධාන වෙති. (පරියත්තියා හි අන්තරහිතාය පටිපත්ති අන්තරධායති)

සූත්‍ර පිටකයේ ඉහත පෙන්වා දුන් පටිපත්ති විග්‍රහය විනය පිටක චුල්ලවග්ගපාළියේත් පරිවාර පාළියේත් සඳහන් වේ. චුල්ලවග්ගපාළි නව වැනි ඛන්ධකයේ චෝදකස්ස පටිපත්ති සම්බුද්ධේන පකාසිතෝ[15] යනුවෙන් චෝදකයාගේ පටිපත්තිය පෙන්වා දී ඇත. පරිවාර පාළියේ ස්ථාන කිහිපයක ම පටිපත්ති යන වචනය සඳහන් වේ.

පටිවේධ

පටිවේධ යන වචනයට දී ඇති මූලික අර්ථය ප්‍රතිවේධය, අවබෝධය යන්නයි. එනම් නිර්වාණාවබෝධයයි. මෙම පටිවේධ යන වචනය පටිසම්භිදාමග්ගයෙහි[16] ස්ථාන කිහිපයකම සඳහන් වෙයි. අටුවාවෙහි ද ඒ පිළිබඳ ව සඳහන් වේ. පටිවේධ අන්තරධාන යන වචනය අටුවා කිහිපයකම සඳහන් වේ.

දීඝනිකාය අට්ඨකථාවේ සම්පසාසනීය සූත්‍ර වර්ණනාවේ අන්තරධාන තුන පිළිබඳ ව දක්වන තැන පටිවේධ අන්තරධානය පිළිබඳ පෙන්වා දී ඇත. එම අදහස ම සම්මෝහවිනෝදනී අටුවාවේ ද සඳහන් වේ. පටිවේධ යන්නෙහි අර්ථය එහි දක්වා ඇත්තේ **පටිවේධෝති සච්චපටිවේධෝ** යනුවෙනි. ඒ අනුව සත්‍යාවබෝධය හෙවත් නිර්වාණාවබෝධය ඉන් අර්ථවත් වන බව පිළිගත හැකිය.

පටිවේධ යන වචනය සුමංගලවිලාසිනි අටුවාවේත් බ්‍රහ්මජාල සූත්‍ර වර්ණනාවේත්[17] සතිපට්ඨාන සූත්‍ර වර්ණනාවේත් එම අර්ථයෙන් ම යෙදී ඇත. මජ්ඣිම නිකාය මහාවේදල්ල සූත්‍ර වර්ණනාවේ අස්සජි හිමියන් විසින් දේශනා කළ "යේ ධම්මා හේතුප්පභවා" යන ගාථාව ශ්‍රවණය කිරීමෙන් ප්‍රතිවේධය වූ බව පෙන්වාදී ඇත.[18] ඒ අනුව එතැනදී ද පටිවේධ යන්නෙන් සත්‍යාවබෝධය ම අර්ථවත් කර ඇති බව පැහැදිලි වේ. අංගුත්තර නිකාය ගෝතමී සූත්‍ර වර්ණනාවේ ගරු ධර්මයන් පිළිබඳව දක්වා අනතුරුව සෝවාන් සකෘදාගාමි යනාදී වශයෙන් ප්‍රතිවේධ ධර්මය පිළිබඳ ව පෙන්වා දී ඇත. අනතුරුව පරියත්තිය නැති විට පටිවේධය නැති බවත් පරියත්තිය ඇති කල්හි පටිවේධය ඇති බවත් (**නහි පරියත්තියා අසති පටිවේධෝ අත්ථි, නාපි පරියත්තියා සති පටිවේධෝ න හෝති**[19]) පෙන්වා දී ඇත. මේ අනුව පටිවේධයට වඩා පරියත්තිය උතුම් කොට සලකා ඇති බව පෙනේ. මෙයට අමතරව උදාන අට්ඨකථාව වැනි තැන්වල ද පටිවේධ යන වචනය ඉහත අර්ථයෙන් ම යොදා ඇති බව පැහැදිලි වේ.

මේ අනුව පරියත්ති පටිපත්ති පටිවේධ යන වචන තුන ම මුල් යුගයට අයත් සූත්‍රවල මෙන්ම පසුකාලීන අටුවා තුළ ද වැඩි වශයෙන් භාවිත වී ඇති වචන ත්‍රිත්වයක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය. මෙය ත්‍රිවිධ ශාසනය ලෙස ද සැලකෙයි. වළගම්බා රාජ්‍ය සමයේ

කල්ලාලගාම නැමති ජනපදයෙහි මණ්ඩලාරාම විහාරයෙහි විසූ භික්ෂූන් වහන්සේලා දෙපිරිසක් අතර, සාසනයට මුල පරියත්තිය ද පටිපත්තිය ද යනුවෙන් ගැටළුවක් මතු වූ අතර පාංශුකූලික භික්ෂූන් වහන්සේලා පටිපත්තිය සාසනයට මුල බව ප්‍රකාශ කළ අතර අනෙක් භික්ෂූන් වහන්සේලා පරියත්තිය මුල බව ප්‍රකාශ කළහ. පසුව මෙය විශාල විවාදයක් දක්වා වර්ධනය විය. අනතුරුව පාංශුකූලිකයෝ තමන්ගේ මතය සාවද්‍ය බව දැන දෙපාර්ශවය ම පරියත්තිය වඩා වැදගත් බව තහවුරු කරගත් බව ද සඳහන් ය. ප්‍රතිපත්ති සාසනය සහ ප්‍රතිවේධ සාසනය හැමකල්හි ම නොපවතී. සමහර කාලවල ඇත්තේ ද වෙයි. සමහර කාලවල නැත්තේ ද වෙයි.[20] එබැවින් මෙම තීරණයට එළඹිණි.

මෙලෙස පිටකාගත සහ පසුකාලීන මූලාශ්‍රය තුළ සඳහන් වන පරිදි යථෝක්ත වචන ත්‍රිත්වයෙන් සම්බුද්ධ සාසනයේ පැවැත්මට සාර්ථකථා පිටකත්‍රය සහිත පරියත්තිය ම වැදගත් බවට ගත් තීරණය අනුව විවිධ දුර්භික්ෂාදී විපත්තිවලට යටත් නොවී ජීවිත පරිත්‍යාගයෙන් ධර්මය ආරක්ෂා කළ බැවින් අදට ද පිටකාගත බුද්ධ වචනය කියවීමට, ශ්‍රවණය කිරීමට, අවස්ථාව උදාවී ඇති බව කිව යුතුය.

ආන්තික සටහන්

1 සිරි සුමංගල හිමි මඩිතියවල, පාලි - සිංහල ශබ්දකෝෂය, ලන්ඩන් බෞද්ධ විහාරය, 1965, 357 පිටුව.

2 Ven.Nyanatiloka, Pali Buddhist Dictionary, Buddhist Publication Society, Kandy, 1988, p.358

3 සිරි සුමංගල හිමි මඩිතියවල, පාලි - සිංහල ශබ්දකෝෂය, ලන්ඩන් බෞද්ධ විහාරය, 1965, 339 පිටුව.

4 1. පරියත්ති පටිභානවා

2. පරිපුච්ඡා පටිභානවා

3. අධිගම පටිභානවා

ඛුද්දක නිකාය, මහානිද්දේසපාළි, පුරාභේද සුත්ත නිද්දේසය, බු.ජ.ත්‍රි.ග්‍ර.මා, 2005, 318 පිටුව

5 ඛුද්දක නිකාය I, මහානිද්දේසපාළි, පාරායන සුත්ත නිද්දේසය, බු.ජ.ත්‍රි.ග්‍ර.මා, 2005, 472 පිටුව

6 දීඝ නිකාය අට්ඨකථා, මහාවග්ගය, බු.ජ.ත්‍රි.ග්‍ර.මා, 2005, 231 පිටුව

7 මජ්ඣිම නිකාය අට්ඨකථා II, අලගද්දූපම සුත්ත වර්ණනා, බෞ.ස.ම., 2008, පිටුව 275

8 මනෝරථපූරණී නාම අංගුත්තර නිකාය අට්ඨකථාව I, ශ්‍රී ලංකා රාජකීය ආසියාතික සමිතිය, 69-71 පිටු

9 මනෝරථපූරණී නාම අංගුත්තර නිකාය අට්ඨකථාව, ශ්‍රී ලංකා රාජකීය ආසියාතික සමිතිය, 69-71 පිටු

10 චූලනිද්දේසපාළි, පාරායන සුත්ත නිද්දේස, බු.ජ.ත්‍රි.ග්‍ර.මා, 2005, 472 පිටුව

11 මහානිද්දේසපාළි, පුරාභේද සුත්ත නිද්දේස, බු.ජ.ත්‍රි.ග්‍ර.මා, 2005, 318 පිටුව පරියත්ති පටිභානවා, පරිපුච්ඡා පටිභානවා, අධිගම පටිභානවා.

12 Ven.Nyanatiloka, Pali Buddhist Dictionary, Buddhist Publication Society, Kandy 1988, p. 258

13 සංයුත්ත නිකාය, මහාවග්ග, මග්ග සංයුත්ත, පටිපත්ති වග්ග, බු.ජ.ත්‍රි.ග්‍ර.මා, 2005, 38 පිටුව

14 දීඝ නිකාය අට්ඨකථා II, පාථිකවග්ග, සම්පසාදනීය සූත්‍ර වර්ණනා, බෞ.ස.ම., 2008, 256 පිටුව

15 චුල්ලවග්ගපාළි, පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධකය, බු.ජ.ත්‍රි.ග්‍ර.මා, 2005, 466 පිටුව

16 ඛුද්දක නිකාය, පටිසම්භිදාමග්ග, බු.ජ.ත්‍රි.ග්‍ර.මා, 2005, 462-472 පිටු

17 සුමංගලවිලාසිනි නම් වූ දීඝ නිකාය අට්ඨකථා I, බ්‍රහ්මජාල සූත්‍ර වර්ණනාව, බෞ.ස.ම., 2008, 16 පිටුව සුමංගලවිලාසිනි නම් වූ දීඝ නිකාය අට්ඨකථා II, සතිපට්ඨාන සූත්‍ර වර්ණනාව, බෞ.ස.ම., 2008, 581 පිටුව

18 මජ්ඣිම නිකාය අට්ඨකථා II, මහාවේදල්ල සූත්‍ර වර්ණනා, බෞ.ස.ම., 2008, 365 පිටුව ''යේ ධම්මා හේතුප්පභවාති අස්සජිථේරතෝ ඉමං ගාථං සුත්වාවස්ස පටිවේධෝ''

19 අංගුත්තර නිකාය අට්ඨකථා I, ගෝතමී සූත්‍ර වර්ණනා, ශ්‍රී ලංකා රාජකීය ආසියාතික සමිතිය, 344 පිටුව

20 රේරුකාන ආර්යරත්න, බුදුදහම පිළිබඳ තුලනාත්මක විනිශ්චය, ශ්‍රී ඥානෝදය සමිතිය, 2005, 205 පිටුව

07 FEB 2014
පුස්තකාලය